

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

ФАКУЛТЕТА ЗА ХОТЕЛИЈЕРСТВО И ТУРИЗАМ У ВРЋАЧКОЈ БАЊИ УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

Предмет: **Извештај Комисије о оцени докторске дисертације**

Одлуком Наставно-научног већа Факултета за хотелијерство и туризам у Врчачкој Бањи Универзитета у Крагујевцу, број 2145 од 29.09.2022. године и Већа за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу, број IV-02-753/9 од 12.10.2022. године, именовани смо за чланове Комисије за писање Извештаја о оцени докторске дисертације кандидата **Тијане Љубисављевић** под насловом „**Политика привлачења директних инвестиција у функцији економског развоја подручја бања Републике Србије**”.

На основу увида и анализе урађене и предате докторске дисертације, Комисија за писање Извештаја о оцени докторске дисертације и за њену јавну одбрану подноси Наставно-научном већу Факултета за хотелијерство и туризам у Врчачкој Бањи, Универзитета у Крагујевцу следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1.1. Основни биографски подаци

Тијана Љубисављевић је рођена 25.07.1983. године у Крагујевцу. Основну школу „Станислав Сремчевић” завршила је у Крагујевцу са Вуковом дипломом. Прву крагујевачку гимназију у Крагујевцу (природно – математички смер) завршила је са одличним успехом. Економски факултет Универзитета у Београду (смер: Финансије, банкарство и осигурање; опциона група: Банкарство) уписала је 2002/2003. године, а дипломирала 2006. године, стекавши звање дипломирани економиста, са просечном оценом 8,30 у току студија. На Економском факултету Универзитета у Београду, академске 2009/2010. године уписала је мастер академске студије (студијски програм: Банкарски и финансијски менаџмент), а звање мастер економиста стекла 2011. године, одбравивши мастер рад на тему „Инструментаријум монетарне политике” са оценом 10 (десет) и просечном оценом 9,30 у току студија. Докторске академске студије уписала је

2017/2018. године на Факултету за хотелијерство и туризам у Врњачкој Бањи, Универзитета у Крагујевцу (студијски програм: Менаџмент у хотелијерству и туризму). Све испите утврђене студијским програмом положила је са просечном оценом 10,00. Аутор или коаутор је већег броја радова из области привредног система и економске политике.

Од марта 2008. године кандидат Тијана Љубисављевић је радила у Агенцији за приватизацију у Београду, у Центру за стечај, а од јула 2015. године, у Агенцији за лиценцирање стечајних управника као супервизор, помоћник директора Центра за стечај, након чега обавља дужност директора Центра за стечај. Испит за добијање лиценце за обављање послова стечајног управника положила је 2012. године. Члан је Удружења за стечајно право.

Кандидат Тијана Љубисављевић презентовала је своје реферате на семинарима за едукацију стечајних управника у организацији Агенције за лиценцирање стечајних управника и активно учествовала на многобројним научним скуповима из области стечаја. Марта 2016. године узела је учешће на *24th Annual Conrad B. Duberstein National Memorial Moot Court Competition* у организацији *American Bankruptcy Institute* у Њујорку. Учествовала је на јавној расправи за доношење Закона о изменама и допунама Закона о стечају. Као презентер измена учествовала је на јавним расправама које су одржане у Лесковцу и Чачку током октобра 2016. године.

Године 2017. стекла је сертификат *Pricewaterhouse Coopers d.o.o. Beograd* за успешно обављену обуку „Управљање пројектима” у оквиру пројекта „Подршка имплементацији Акционог плана за спровођење Стратегије за решавање проблематичних кредита”. У септембру 2017. године учествовала је на Конференцији *OECD, Regional Policy Dialogue Meeting, “Bankruptcy and Second Chance Policies”* у Паризу.

Кандидат Тијана Љубисављевић је од 2015. до 2018. године била члан Радне групе Владе Републике Србије за израду Стратегије за решавање проблематичних кредита (NPL). Од 10. до 28. септембра 2018. године била је на студијском путовању у САД, као стипендиста Америчке амбасаде у оквиру програма *International Visiting Leadership Program* на тему *“Financial Mechanisms for Fostering Economic Growth”*. Циљ путовања је био упознавање са законским прописима којима се уређује стечајни поступак у Америци, као и упознавање са радом, како државних институција, тако и приватних фирми (канцеларије стечајних управника и адвокатских канцеларија) које се баве стечајем. У оквиру програма, упознала се са радом институција у Вашингтону, Рину, Канзас Ситију и Њујорку. У фебруару 2022. године је била члан делегације Владе Републике Србије на конференцији *Dubai Expo Spa & Wellness Investment Conference*.

1.2. Научно-истраживачки рад

Кандидат Тијана Љубисављевић се у свом научно-истраживачком раду бавила актуелним темама из области привредног система и економске политике у оквиру научне области *Менаџмент и бизнис*, уже научне области *Макроекономски менаџмент*, којој припада и тема докторске дисертације.

У досадашњем научно-истраживачком раду, кандидат је објавио следеће ауторске и коауторске радове који га квалификују за наведену научно-истраживачку област:

Тематски зборник међународног значаја [M14]:

1. **Ljubisavljević, T., & Živanović, S.** (2019). Prospects of medical tourism development in Serbia. *4th International Scientific Conference: Tourism in the Function of the Development of the Republic of Serbia. Tourism as a Generator of Employment* (687-704), Vrnjačka Banja, University of Kragujevac, Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjačka Banja. [ISBN: 978-86-89949-39-1, ISBN: 978-86-89949-37-7]
2. **Ljubisavljević, T., & Leković, M.** (2020). Contemporary spa tourism development trends with reference to the Republic of Serbia. *5th International Scientific Conference: Tourism in the Function of the Development of the Republic of Serbia. Tourism and Rural Development.* (2015-230), Vrnjačka Banja, University of Kragujevac, Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjačka. [ISBN: 978-86-89949-46-9, ISBN: 978-86-89949-47-6]

Национални часопис међународног значаја [M24]:

1. **Ljubisavljević, T., & Gnjatović, D.** (2020). Direct investments in spa tourism of undeveloped rural regions: case study of the municipality of Kuršumlija. *Economics of Agriculture*, 67(1), 207-222. doi:10.5937/ekoPolj2001207L

Рад у истакнутом националном часопису [M52]:

1. Radosavljević, Z., & **Ljubisavljević, T.** (2019). Digitization of cultural heritage as a potential for increasing museum attendance in Central Serbia. *Journal of Economics, Management and Informatics BizInfo*, Blace, 10(1), 53-67. doi:10.5937/bizinfo1901053R

Рад у националном часопису [M53]:

1. **Lubisavljević, T., & Radosavljić, Z.** (2018). Transformation of ownership of spa resorts in the Republic of Serbia (model: privatization of „Gornja Trepča“ Ltd. Gornja Trepča). *Menadžment u hotelijerstvu i turizmu – Hotel and Tourism Management*, 6(2), 47-59. doi: 10.5937//menhottur 1802055L

Саопштење са скупа националног значаја штампано у целини [M63]:

1. Радосављевић, З., & Љубисављевић, Т. (2020). Комбиновање традиционалних и дигиталних медија у сврху боље презентације културног туризма у Србији. У: Б. Санчанин, & Б. Ратковић-Његован. (ур.), *Зборник радова Научно-стручне конференције Утицај дигиталних и традиционалних медија на промоцију и развој одрживе баштине*. Сремски Крловци. (стр. 158-168). Центар за културу, едукацију и медије Академац.
2. Љубисављевић, Т., & Гњатовић, Д. (2022). Политика привлачења директних инвестиција у бањска и климатска места. П. Веселиновић, М. Костић редактори, *Зборник радова: Институционалне промене као детерминанта привредног развоја Републике Србије*, Економски факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац (стр. 435-452). [ISBN: 978-86-6091-127-0, COBISS.SR-ID 70241545]

Остало:

1. Љубисављевић, Т. (2015). Продаја имовине на којој је уписано заложно право или за коју постоји излучни захтев - обрачун и намирење разлучног повериоца. Параграф. *Стечајни инструктор*, број 1 и 2/2015, 38-47. [ISSN 2335-0717]
2. Љубисављевић, Т. (2017). Пренос потраживања према стечајном дужнику. *Семинар у организацији Агенције за лиценцирање стечајних управника „Пренос потраживања према стечајном дужнику“ – Ниш*, доступно на www.alsu.gov.rs/la/материјал-са-семинара-пренос-потраж/

2. ПРИКАЗ СТРУКТУРЕ И САДРЖАЈ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. Основни подаци о докторској дисертацији

Докторска дисертација кандидата **Тијане Љубисављевић** под насловом „**Политика привлачења директних инвестиција у функцији економског развоја подручја бања Републике Србије**” написана је на xiii + 184 стране штампаног текста, формата А4, јединичног прореда и стандардне величине слова. Поред уобичајених елемената као што су: Апстракт (на српском и енглеском језику, четири стране), Списак слика и Списак табела (једна страна), Увод (петнаест страна), Закључна разматрања (четири стране), Литература (шеснаест страна), Биографија аутора (две стране), Анекс (тринаест страна), Образац 1 - Изјава аутора о оригиналности докторске дисертације (једна страна), Образац 2 - Изјава аутора о истоветности штампане и електронске верзије докторске дисертације (једна страна) и Образац 3 - Изјава аутора о искоришћавању докторске дисертације (две стране), докторска дисертација садржи три логично повезана дела: Први део – *Ниво развијености подручја бања Републике Србије* (34 стране), Други део –

Политика привлачења директних инвестиција у подручја бања Републике Србије (37 страна), Трећи део – *Емпиријско истраживање: ставови представника релевантних институција и организација о адекватности политике привлачења директних инвестиција у подручја бања* (58 страна). Списак референци обухвата 291 извор. Поред наведеног, докторска дисертација садржи 4 слике и 14 табела.

2.2. Предмет, циљеви, хипотезе и истраживачка методологија

Предмет истраживања докторске дисертације је привредно-системски оквир политике привлачења директних инвестиција, креиран у циљу економског развоја подручја бања у Републици Србији. Основни развојни циљеви повећања директних инвестиција у подручја бања су: смањивање регионалних неједнакости кроз повећавање запослености у јединицама локалне самоуправе (ЈЛС) у којима су лоцирана подручја бања и унапређење туристичке делатности у Републици Србији кроз развој здравственог туризма. **Основни циљ истраживања** докторске дисертације је испитивање адекватности системских решења на основу којих носиоци економске политике стварају услове за потенцијалне инвеститоре у подручјима бања. Испитивање адекватности ових системских решења, као општег циља, је захтевало достизање следећих специфичних циљева:

- Сагледавање економског положаја ЈЛС у којима су лоцирана подручја бања у односу на ниво развијености Републике Србије, на основу одабраних макроекономских показатеља;
- Оцена актуелног стања у бањском туризму Републике Србије, на основу одабраних показатеља статистике туризма;
- Појашњење везе између привредно–системског оквира политике привлачења директних инвестиција у подручја бања и одабраних инструмената ове политике: приватизације, инвестиционих подстицаја и стварања пословног амбијента за директне инвестиције;
- Продубљивање сазнања о адекватности политике привлачења директних инвестиција за решавање кључних економских проблема ЈЛС у којима су лоцирана подручја бања спровођењем емпиријског истраживања.

Генерална хипотеза је формулисана на основу теме, предмета истраживања, општег и специфичних циљева, и она гласи:

X0 – Политика привлачења директних инвестиција позитивно утиче на економски развој подручја бања Републике Србије.

Посебне хипотезе су постављене на основу генералне хипотезе и оне гласе:

X1 – Привредно системска решења политике привлачења директних инвестиција позитивно утичу на смањивање разлика у нивоу развијености подручја бања.

X2 – Решавање проблема приватизације бањских комплекса охрабрује потенцијалне инвеститоре.

X3 – Што је боља изграђеност инфраструктуре у јединицама локалне самоуправе у којима се налазе подручја бања, то је већа заинтересованост потенцијалних инвеститора за коришћење инвестиционих подстицаја.

X4 – Инвестициони подстицаји позитивно утичу на привлачење директних инвестиција.

X5 – Инвестициони подстицаји позитивно утичу на отварање нових радних места.

X6 – Инвестициони подстицаји позитивно утичу на развој здравственог туризма.

X7 – Што је ниво развијености подручја бање виши, то је пословни амбијент за директне инвестиције бољи.

X8 – Унапређење пословног амбијента позитивно утиче на привлачење директних инвестиција у подручја бања.

У циљу што веће објективности у доказивању постављених хипотеза, примењене су следеће посебне методе прикупљања података: метод дескриптивне статистичке анализе, метод анализе садржаја докумената и метод испитивања техником полиструктурираног дубинског интервјуа.

Дескриптивни статистички метод је примењен да би се стекла објективна слика о нивоу развијености ЈЛС у којима су лоцирана подручја бања као о стању у бањском туризму Републике Србије. На основу релевантних секундарних извора података Републичког завода за статистику, анализирани су следећи макроекономски показатељи нивоа развијености ЈЛС у којима су лоцирана подручја бања: демографски раст или пад становништва, густина насељености и стопа незапослености; такође, приказани су следећи актуелни показатељи статистике бањског туризма: дужина боравка домаћих и страних гостију, коефицијент интензитета туристичког промета и искоришћеност смештајних капацитета.

Методом анализе садржаја докумената прикупљени су и анализирани закони и подзаконски акти Републике Србије којима се регулишу политика регионалног развоја, политика инвестиција и власничка трансформација. Посебан акценат је био на анализи нових привредно-системских решења везаних за политику привлачења директних инвестиција у подручја бања. Анализом научне литературе и релевантних информација Министарства привреде Републике Србије дефинисан је тренутни имовинско-правни статус свих подручја бања.

Метод испитивања техником полуструктурираног дубинског интервјуа је примењен да би се спровело емпиријско истраживање о адекватности политике привлачења директних инвестиција за економски развој подручја бања у Републици Србији. Циљ емпиријског истраживања био је да се из примарних извора прикупе додатне информације за подробније тестирање постављених хипотеза.

Мишљења, ставови и перцепције испитаника о адекватности политике привлачења директних инвестиција у бањска подручја анализирани су применом метода дедуктивне тематске анализе. У истраживању које је спроведено у овој дисертацији, идентификовани су и анализирани сродни и дивергентни одговори испитаника на унапред постављена питања у оквиру сваке од четири унапред дефинисане тематске области. Полиструктурирани дубински интервјуи су коришћени за истраживање о ставовима представника релевантних институција и организација о адекватности политике привлачења директних инвестиција у подручја бања. Интервјуи су одржани током 2020. године, а испитаницима су постављана питања груписана у четири тематске

целине. Узорак испитаника обухватио је представнике релевантних институција и организација у јединицама локалне самоуправе у којима су лоцирана подручја бања у Републици Србији. Од укупно 27 представника идентификованих јединица локалне самоуправе, интервјуу се одазвало њих 18. Од укупно 28 представника РХ центара, интервјуу се одазвало њих 15, а од укупно 27 представника туристичких организација, њих 19. Резултати истраживања су показали да привредно системска решења која креирају носиоци политике привлачења директних инвестиција у подручја бања на националном и локалном нивоу позитивно утичу на економски развој подручја бања Републике Србије.

2.3. Садржај докторске дисертације

У складу са дефинисаним предметом и циљевима истраживања, постављеним истраживачким хипотезама, дефинисан је следећи садржај докторске дисертације:

УВОД

I ДЕО

НИВО РАЗВИЈЕНОСТИ ПОДРУЧЈА БАЊА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

1. ДЕФИНИСАЊЕ ПОДРУЧЈА БАЊЕ

- 1.1. Услови за стицање статуса подручја бање
- 1.2. Бањска и климатска места у статусу подручја бање
- 1.3. Идентификована бањска и климатска места

2. ПОКАЗАТЕЉИ ЕКОНОМСКЕ РАЗВИЈЕНОСТИ ПОДРУЧЈА БАЊА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

- 2.1. Разврставање подручја бања према нивоу развијености ЈЛС у којима су лоцирана
- 2.2. Корективни макроекономски показатељи нивоа развијености ЈЛС у којима су лоцирана подручја бања

3. ПОКАЗАТЕЉИ ТУРИСТИЧКЕ РАЗВИЈЕНОСТИ ПОДРУЧЈА БАЊА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

II ДЕО

ПОЛИТИКА ПРИВЛАЧЕЊА ДИРЕКТНИХ ИНВЕСТИЦИЈА У ПОДРУЧЈА БАЊА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

1. ПРИВРЕДНО-СИСТЕМСКИ ОКВИР ПОЛИТИКЕ ПРИВЛАЧЕЊА ДИРЕКТНИХ ИНВЕСТИЦИЈА У ПОДРУЧЈА БАЊА

2. ЦИЉЕВИ ПОЛИТИКЕ ПРИВЛАЧЕЊА ДИРЕКТНИХ ИНВЕСТИЦИЈА У ПОДРУЧЈА БАЊА

- 2.1. Раст директних инвестиција у подручја бања
- 2.2. Отварање нових радних места у јединицама локалне самоуправе у којима су лоцирана подручја бања
- 2.3. Развој здравственог/wellness туризма

3. НОСИОЦИ ПОЛИТИКЕ ПРИВЛАЧЕЊА ДИРЕКТНИХ ИНВЕСТИЦИЈА У ПОДРУЧЈА БАЊА

- 3.1. Носиоци политике привлачења инвестиција на националном нивоу
- 3.2. Носиоци политике привлачења инвестиција на локалном нивоу

4. ИНСТРУМЕНТИ ПОЛИТИКЕ ПРИВЛАЧЕЊА ДИРЕКТНИХ ИНВЕСТИЦИЈА

- 4.1. Приватизација бањских комплекса
- 4.2. Додељивање подстицаја домаћим и страним инвеститорима
- 4.3. Стварање пословног амбијента за директна улагања

III ДЕО

ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ:

СТАВОВИ ПРЕДСТАВНИКА РЕЛЕВАНТНИХ ИНСТИТУЦИЈА И ОРГАНИЗАЦИЈА О АДЕКВАТНОСТИ ПОЛИТИКЕ ПРИВЛАЧЕЊА ДИРЕКТНИХ ИНВЕСТИЦИЈА У ПОДРУЧЈА БАЊА

1. ИСТРАЖИВАЧКИ МОДЕЛ

2. ИСТРАЖИВАЧКИ МЕТОД И ТЕХНИКА ИСПИТИВАЊА

3. ИЗБОР УЗОРКА ИСПИТАНИКА

4. АНАЛИЗА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

4.1. Економске специфичности јединице локалне самоуправе у којој је лоцирано подручје бање

- 4.1.1. Одговори испитаника из прве групе ЈЛС по степену развијености
- 4.1.2. Одговори испитаника из друге групе ЈЛС по степену развијености
- 4.1.3. Одговори испитаника из треће групе ЈЛС по степену развијености
- 4.1.4. Одговори испитаника из четврте групе ЈЛС по степену развијености
- 4.1.5. Одговори испитаника из ЈЛС у девастираним подручјима
- 4.1.6. Дискусија

4.2. Приватизација бањског комплекса

- 4.2.1. Одговори испитаника из прве групе ЈЛС по степену развијености
- 4.2.2. Одговори испитаника из друге групе ЈЛС по степену развијености
- 4.2.3. Одговори испитаника из треће групе ЈЛС по степену развијености
- 4.2.4. Одговори испитаника из четврте групе ЈЛС по степену развијености
- 4.2.5. Одговори испитаника из ЈЛС у девастираним подручјима
- 4.2.6. Дискусија

4.3. Значај привлачења директних инвестиција помоћу инестиционих подстицаја за развој подручја бања

- 4.3.1. Одговори испитаника из прве групе ЈЛС по степену развијености
- 4.3.2. Одговори испитаника из друге групе ЈЛС по степену развијености
- 4.3.3. Одговори испитаника из треће групе ЈЛС по степену развијености
- 4.3.4. Одговори испитаника из четврте групе ЈЛС по степену развијености
- 4.3.5. Одговори испитаника из ЈЛС у девастираним подручјима
- 4.3.6. Дискусија

4.4. Активности на пољу стварања амбијента за привлачење директних инвестиција у подручје бање

- 4.4.1. Одговори испитаника из прве групе ЈЛС по степену развијености
- 4.4.2. Одговори испитаника из друге групе ЈЛС по степену развијености
- 4.4.3. Одговори испитаника из треће групе ЈЛС по степену развијености
- 4.4.4. Одговори испитаника из четврте групе ЈЛС по степену развијености
- 4.4.5. Одговори испитаника из ЈЛС у девастираним подручјима
- 4.4.6. Дискусија

5. МОГУЋИ ПРАВЦИ ДАЉИХ ИСТРАЖИВАЊА

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

ЛИТЕРАТУРА

БИОГРАФИЈА

АНЕКС I

АНЕКС II

АНЕКС III

АНЕКС IV

Образац 1

Образац 2

Образац 3

У првом делу докторске дисертације под насловом „*Ниво развијености подручја бања Републике Србије*” (стр. 17-49) кандидат је дефинисао подручје бање наводећи све услове за стицање статуса подручја бање. Такође, сликовито је приказао бањска и климатска места у статусу подручја бања. Након тога, кандидат је извршио разврставање подручја бања према нивоу развијености ЈЛС у којима су лоцирана. Даље, кандидат је сагледао економски положај ЈЛС у којима су лоцирана подручја бања у односу на ниво развијености Републике Србије, на основу одабраних макроекономских показатеља као што су: просечна стопа демографског раста или пада, на основу броја становника у ЈЛС према попису 1971. године и процене броја становника за 2020. годину; густина насељености у ЈЛС, према проценама броја становника за 2020. годину у односу на густину насељености у годинама пописа становништва од 1971. до 2011, израчунавањем броја становника у ЈЛС по једном квадратном километру; стопа незапослености у ЈЛС у годинама пописа становништва од 1971. до 2011. године и стопа незапослености 2020. године, при чему се стопа незапослености рачуна као однос броја незапослених лица и броја запослених и незапослених лица. Наведене показатеље кандидат је израчунао и анализирао на основу података Републичког завода за статистику. На крају првог дела, кандидат је урадио статистички приказ актуелног стања у бањском туризму Републике Србије на основу поређења три економска показатеља за поједина подручја бања и одговарајућих показатеља за Републику Србију за 2020. годину. Први је дужина боравка домаћих и страних туриста (однос броја ноћења и броја туриста у календарској години). Други је коефицијент интензитета туристичког промета (однос броја туриста и броја становника у ЈЛС у којој се налази подручје бање). Трећи показатељ је искоришћеност смештајних капацитета (однос оствареног броја ноћења и расположивог броја лежаја, помножен са 365 дана у години).

„*Политика привлачења директних инвестиција у подручја бања Републике Србије*” (стр. 50-86) наслов је **другог дела** докторске дисертације у којем кандидат прво даје појашњење привредно-системског оквира политике привлачења директних инвестиција у подручја бања Републике Србије. Након тога, кандидат даје кратак осврт на три основна циља претходно објашњеног привредно-системског оквира, а то су : прво,

омогућавање раста директних инвестиција у бањским и климатским местима; друго, обезбеђивање услова за отварање нових радних места у јединицама локалне самоуправе у којима су ова места лоцирана; треће, поспешивање развоја здравственог и *wellness* бањског туризма. Узимајући у обзир законске одредбе, кандидат је објаснио ко су носиоци политике привлачења директних инвестиција на националном и локалном нивоу. На крају овог дела докторске дисертације, кандидат је детаљно образложио одабране инструменте политике привлачења директних инвестиција у подручја бања као што су: приватизација, инвестициони подстицаји и стварање пословног амбијента за директне инвестиције. Приватизација бањских комплекса у Републици Србији није довршена. Бање у Републици Србији се одликују дугом традицијом и представљају велики, недовољно искоришћен потенцијал, али управо због проблема недовршене приватизације, положај свих бања није исти. На основу секундарних извора информација, у дисертацији је утврђено које бање послују, а које су ван функције. Један од начина оживљавања бања чије је пословање замрло је инвестирање у њихову ревитализацију кроз процес приватизације. Инвестициони подстицаји у сектор услуга хотелског смештаја су инструмент привлачења *greenfield* инвестиција у изградњу хотела високе категорије у подручјима бања. Они су новина у привредном систему Републике Србије и од 2019. године, инвестициони подстицаји могу се доделити за изградњу хотела у 47 бањских и климатских туристичких места, међу којима су пописана и она која немају статус подручја бања. Стварање пословног амбијента за директне инвестиције је инструмент политике привлачења директних инвестиција на локалном нивоу, односно инструмент локалне развојне политике. На локалним властима је одговорност за испуњавање критеријума који се односе на обезбеђивање адекватног пословног амбијента за привлачење директних инвестиција.

У **трећем делу** дисертације под називом „*Емпиријско истраживање: ставови представника релевантних институција и организација о адекватности политике привлачења директних инвестиција у подручја бања*” (стр. 87-146) конципиран је истраживачки модел, на основу прегледа релевантних теоријских и емпиријских концепата истраживања. Затим је представљен истраживачки метод и техника испитивања и избор узорка испитаника. У наставку су приказани резултати истраживања. У Републици Србији, реализација политике привлачења директних инвестиција у подручја бања је у иницијалној фази. Због тога су и релативно ограничена сазнања о њеној адекватности. Имајући ове чињенице у виду, емпиријско истраживање у овој дисертацији је било спроведено квалитативном методом. Резултати полуструктурираног дубинског интервјуа су анализирани ради продубљивање сазнања о адекватности политике привлачења директних инвестиција за решавање кључних економских проблема ЈЛС у којима су лоцирана подручја бања. Кандидат је у закључним разматрањима изнео закључне ставове експлицитно аргумендујући емпиријску потврђеност истраживачких хипотеза.

3. ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

3.1. Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у научној области

Докторска дисертација има теоријски и практичан допринос. У теоријском смислу, допринос докторске дисертације је потврђивање релевантности примене теорије Нове институционалне економије у објашњењу значаја нових привредно-системских решења за привлачење директних инвестиција у подручја бања Републике Србије. Научни допринос ове докторске дисертације огледа се у емпиријском потврђивању хипотеза о позитивном утицају политике привлачења директних инвестиција на економски развој подручја бања у Републици Србији. Допринос докторске дисертације, у практичном смислу, састоји се, прво, у разврставању бањских комплекса према критеријуму (не)довршености процеса власничке трансформације, што је од кључног значаја за оцену степена имовинско-правне сигурности за потенцијалне инвеститоре; друго, у разврставању јединица локалне самоуправе у којима су лоцирана подручја бања према нивоу њихове развијености, што је од значаја за привредно-системски утврђену величину државних подстицаја на које могу да рачунају потенцијални инвеститори; треће, у идентификацији фактора од којих зависи успешност појединих јединица локалне самоуправе, у којима су лоцирана подручја бања, у стварању пословног амбијента за директне инвестиције. Отуда се значај докторске дисертације огледа у пружању одговора на питање о адекватности привредно-системских решења којима се инвеститори мотивишу да улажу у сектор бањског туризма. Наиме, институционална решења политике инвестиција, која се односе на привлачење директних инвестиција у подручја бања, новина су у привредном систему Републике Србије. У докторској дисертацији је извршено сучељавање ових привредно-системских решења са сродним решењима, првенствено у домену власничке трансформације. Такође, истражено је колико су она компатибилна и да ли су у складу са одабраним стратешким правцима и приоритетима регионалног развоја земље.

3.2. Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног резултата кандидата у одговарајућој научној области

Докторска дисертација под насловом „Политика привлачења директних инвестиција у функцији економског развоја подручја бања Републике Србије” резултат је самосталног и оригиналног научно-истраживачког рада кандидата. Комисија оцењује да су предмет и циљеви истраживања јасно формулисани, истраживачке хипотезе научно засноване и тестиране применом одговарајуће методологије, на основу које су тумачени добијени резултати и изведени одговарајући закључци. У циљу анализе постављеног истраживачког проблема и извођења објективних, научно и емпиријски заснованих закључака, кандидат је користио релевантну и обимну домаћу и страну научну литературу. Избор литературе је примерен дефинисаном предмету истраживања и

постављеним циљевима и истовремено омогућава систематичну анализу и критичко вредновање теоријских претпоставки и емпиријских резултата. Кандидат је користио јасан стил изражавања и прецизну стручну терминологију што указује на разумевање проучаване проблематике. Спроведено емпиријско истраживање у докторској дисертацији, засновано на одговарајућем узорку и релевантним изворима података, резултат је самосталног рада кандидата који је кроз примену одговарајуће методологије извео јасне и логички утемељене закључке истраживања.

На основу наведеног, Комисија констатује да докторска дисертација под називом **„Политика привлачења директних инвестиција у функцији економског развоја подручја бања Републике Србије”** представља резултат оригиналног и самосталног научно-истраживачког рада кандидата у оквиру научне области *Менаџмент и бизнис*, уже научне области *Макроекономски менаџмент*.

3.3. Преглед остварених резултата рада кандидата у научној области

Кандидат **Тијана Љубисављевић** се у досадашњем научно-истраживачком раду бавила проблематиком која је повезана са темом докторске дисертације. Резултати истраживања кандидата публиковани су у научним часописима, као и у зборницима са домаћих и међународних научних скупова. На основу наведеног списка радова (датих у тачки 1.2. Извештаја), Комисија посебно издваја следеће:

1. **Ljubisavljević, T., & Gnjatović, D.** (2020). Direct investments in spa tourism of undeveloped rural regions: case study of the municipality of Kuršumljija. *Economics of Agriculture, Belgrade*, 67(1), 207-222. doi:10.5937/ekoPolj2001207L
2. **Lubisavljević, T., & Radosavljević, Z.** (2018). Transformation of ownership of spa resorts in the Republic of Serbia (model: privatization of „Gornja Trepča“ Ltd. Gornja Trepča). *Menadžment u hotelijerstvu i turizmu – Hotel and Tourism Management*, 6(2), 47-59. doi: 10.5937//menhottur 1802055L
3. **Ljubisavljević, T., & Živanović, S.** (2019). Prospects of medical tourism development in Serbia. *4st International Scientific Conference: Tourism in the Function of the Development of the Republic of Serbia. Tourism as a Generator of Employment.* (687-704), Vrnjačka Banja, University of Kragujevac, Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjačka Banja. [ISBN: 978-86-89949-39-1, ISBN: 978-86-89949-37-7]
4. **Ljubisavljević, T., & Leković, M.** (2020). Contemporary spa tourism development trends with reference to the Republic of Serbia. *5st International Scientific Conference: Tourism in the Function of the Development of the Republic of Serbia. Tourism and Rural Development.* (2015-230), Vrnjačka Banja, University of Kragujevac, Faculty of Hotel Management and Tourism in Vrnjačka. [ISBN: 978-86-89949-46-9, ISBN: 978-86-89949-47-6]
5. **Љубисављевић, Т., & Ѓњатовић, Д.** (2022). Политика привлачења директних инвестиција у бањска и климатска места. *Зборник радова: Институционалне промене као детерминанта привредног развоја Републике Србије*, Економски факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац (у штампи).

3.4. Оцена испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Комисија оцењује да докторска дисертација кандидата Тијане Љубисављевић под насловом „**Политика привлачења директних инвестиција у функцији економског развоја подручја бања Републике Србије**” испуњава све дефинисане захтеве у погледу структуре, садржаја, обима, квалитета и резултата истраживања у односу на тему која је пријављена и одобрена.

Избор релевантне научне литературе и научне методологије карактеристичне за област друштвених наука одговара дефинисаном истраживачком предмету и циљевима истраживања. Резултирајући садржај дисертације, структуриран у три логично повезана дела, примерен је предмету, циљевима и истраживачким хипотезама. Тестирањем, анализом и критичким вредновањем постављених истраживачких хипотеза, изведени су научно и практично релевантни закључци.

Сходно наведеном, Комисија констатује да обим и квалитет докторске дисертације одговарају пријављеној и одобреној теми, предмету и циљевима истраживања, као и истраживачким хипотезама.

3.5. Научни резултати докторске дисертације

Комисија констатује да научни резултати докторске дисертације кандидата **Тијане Љубисављевић**, под насловом „**Политика привлачења директних инвестиција у функцији економског развоја подручја бања Републике Србије**” имају значајан и препознатљив допринос у области привредног система и економске политике у оквиру научне области *Менаџмент и бизнис*, уже научне области *Макроекономски менаџмент*.

Као најзначајније резултате истраживања, који имају одговарајући теоријски и практичан значај, Комисија издваја следеће:

- Боље планско искоришћење економских потенцијала, које се може остварити кроз долазак инвеститора и унапређење привредно системских решења, довело би до развоја мање развијених јединица локалне самоуправе и до њиховог приближавања јединицама локалне самоуправе које се налазе на вишем нивоу развијености;
- Окончање поступка приватизације представљало би позитиван импулс за долазак инвеститора у подручја бања Републике Србије;
- Потенцијални инвеститори првенствено обраћају пажњу на изграђеност инфраструктуре, па тек онда одлучују о исплативости инвестиционих подстицаја. Подручја бања, лоцирана у јединицама локалне самоуправе које су развијеније, имају бољу инфраструктуру и приступачније су туристима. Самим тим, ова подручја имају релативно развијено туристичко тржиште и омогућавају

бржи поврат уложених инвестиција. Због тога су она чешће бирања за инвестирање и изградњу нових смештајних капацитета.

- Инвестициони подстицаји су позитивна мера и они свакако значе инвеститорима, па самим тим инвеститори ће приликом доношења одлуке о инвестирању у одређено подручје бање, узети у разматрање и могућност за доделу подстицаја.
- Коришћењем подстицаја стимулише се долазак инвеститора који, да би реализовали своје инвестиције, за градњу нових или адаптацију постојећих смештајних капацитета упошљавају радну снагу, прво кроз грађевинску оперативу, а касније кроз послове у туризму и све делатности које прате туризам.
- Изградња нових и ревитализација постојећих смештајних капацитета која је подстакнута коришћењем инвестиционих подстицаја би довела до могућности да већи број туриста користи здравствене услуге које се нуде у објектима специјалних болница које су смештене у подручјима бања, па самим тим дошло би и до развоја здравственог туризма у подручјима бања.
- Развијеније јединице локалне самоуправе имају и развијенију путну и комуналну инфраструктуру које представљају предуслов за долазак инвеститора, али имају и веће буџете са којима располажу, па су спремније да самостално више улажу у пословни амбијент. С друге стране, јединице локалне самоуправе које се налазе на нижем нивоу развоја немају довољно средстава у својим буџетима за већа улагања у инфраструктуру, због чега очекују већу помоћ државе.
- Унапређењем пословног амбијента, кроз усвајање планских докумената, упрошћавање и убрзавање процедура за добијање дозвола које су потребне инвеститорима, формирање одељења која би се бавила израдом пројектне документације и пројеката за коришћење средстава из приступних фондова, обезбеђивање слободних парцела за потенцијална улагања, уређење пратећих садржаја (парковских површина и осталог) који су у надлежности јединица локалне самоуправе, улагањем у маркетинг и у едукацију кадрова, позитивно би се утицало на привлачење директних инвестиција у подручја бања.
- Привредно системска решења која креирају носиоци политике привлачења директних инвестиција на националном и локалном нивоу утичу позитивно на економски развој подручја бања Републике Србије. Доношењем законских и подзаконских аката којима се подстичу улагања у подручја бања, са једне стране, и коришћењем истих од стране инвеститора, са друге стране, довело је до развоја појединих подручја бања. С обзиром на то да је од 2018. године до данас протекао кратак временски период, те да је област подстицања развоја туризма у Републици Србији у зачетку, може се ипак закључити да су позитивни ефекти привредно системских решења већ видљиви, али да је потребно да се у наредном периоду настави са применом истих, како би дошло до економског развоја подручја бања на целој територији Републике Србије.

3.6. Применљивост и корисност резултата у теорији и пракси

Комисија сматра да су резултати истраживања докторске дисертације под насловом **„Политика привлачења директних инвестиција у функцији економског развоја подручја бања Републике Србије”** кандидата **Тијане Љубисављевић** теоријски и научно релевантни и корисни. Истовремено, имајући у виду да је анализирана проблематика у пракси још увек недовољно истражена, а добијени резултати изузетно применљиви, њихова корисност у стварању привредно-системског оквира политике привлачења директних инвестиција у подручја бања је од посебног значаја.

Теоријска применљивост и корисност докторске дисертације се огледа у проширивању теоријских знања из области привредног система, економске политике и макроекономског менаџмента. Докторска дисертација доприноси обогаћивању литературе из ове области у Републици Србији, имајући у виду мали број домаћих радова на тему системских решења која су креирана са циљем привлачења директних инвестиција у подручја бања, као и одсуство опсежнијих истраживања на тему адекватности политике привлачења директних инвестиција у подручја бања, односно сагледавања економских специфичности јединица локалне самоуправе у којима су лоцирана подручја бања и утицаја инструмената политике привлачења директних инвестиција на долазак инвеститора у ова подручја. Истовремено, изградом докторске дисертације успостављен је чврст теоријско-методолошки основ за даља истраживања у области привредног система и економске политике.

Применљивост и корисност резултата докторске дисертације у пракси произилази из оригиналног емпиријског истраживања ставова представника релевантних институција и организација о адекватности политике привлачења директних инвестиција у подручја бања. Емпиријски је потврђена хипотеза о позитивном утицају политике привлачења директних инвестиција на економски развој подручја бања у Републици Србији. Резултат докторске дисертације је и разврставање бањских комплекса према критеријуму (не)довршености процеса власничке трансформације, што је од кључног значаја за оцену степена имовинско-правне сигурности за потенцијалне инвеститоре. Додатно, корисност резултата докторске дисертације огледа се и у разврставању јединица локалне самоуправе у којима су лоцирана подручја бања према нивоу њихове развијености, што је од значаја за привредно-системски утврђену величину државних подстицаја на које могу да рачунају потенцијални инвеститори. Такође, идентификовани су фактори од којих зависи успешност појединих јединица локалне самоуправе у којима су лоцирана подручја бања у стварању пословног амбијента за директне инвестиције. На крају, значајан допринос дисертације огледа се и у идентификовању бројних идеја као будућих праваца емпиријског истраживања са практичним импликацијама.

3.7. Начин презентовања резултата научној јавности

Спроведено емпиријско истраживање у докторској дисертацији кандидата **Тијане Љубисављевић**, под насловом **„Политика привлачења директних инвестиција у функцији економског развоја подручја бања Републике Србије”** пружа добру основу за припрему научних и стручних радова и њихово публикување у референтним научним часописима националног и међународног значаја, као и презентовање на научним скуповима у земљи и иностранству. Кроз публикување и презентовање оригиналних научних радова, научна и стручна јавност биће упозната са најважнијим закључцима и достигнућима спроведеног истраживања. Публиковање монографије из области разматране проблематике у докторској дисертацији, уз надоградњу и проширење теоријских и емпиријских истраживања, може представљати користан извор информација и знања из области макроекономског менаџмента, како за научну, тако и за стручну јавност.

ЗАКЉУЧАК КОМИСИЈЕ

Комисија закључује да је докторска дисертација кандидата **Тијане Љубисављевић** под насловом **„Политика привлачења директних инвестиција у функцији економског развоја подручја бања Републике Србије”** оригиналан и самосталан научни рад који даје значајан допринос теорији и пракси у оквиру научне области Менаџмент и бизнис, односно уже научне области Макроекономски менаџмент. Комисија констатује и да је докторска дисертација у погледу релевантних, и у Извештају разматраних, аспеката у складу са пријављеном и одобреном темом од стране Наставно-научног већа Факултета за хотелијерство и туризам у Врњачкој Бањи, Универзитета у Крагујевцу и Већа за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу. Такође, Комисија оцењује да су теоријска и емпиријска истраживања у докторској дисертацији оправдана и научно утемељена.

На основу претходно наведеног, Комисија је једногласна у оцени да докторска дисертација кандидата **Тијане Љубисављевић**, под насловом **„Политика привлачења директних инвестиција у функцији економског развоја подручја бања Републике Србије”**, испуњава све суштинске и формалне услове за јавну одбрану.

ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

На основу претходно изнетих чињеница, запажања, анализе и оцене резултата докторске дисертације, Комисија предлаже Наставно-научном већу Факултета за хотелијерство и туризам у Врњачкој Бањи, Универзитета у Крагујевцу да прихвати Извештај о оцени докторске дисертације кандидата **Тијане Љубисављевић**, под насловом „**Политика привлачења директних инвестиција у функцији економског развоја подручја бања Републике Србије**”, и одобри њену јавну одбрану.

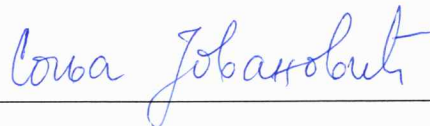
У Крагујевцу, Нишу и Врњачкој Бањи, новембар 2022. године

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

1. **Др Петар Веселиновић**, редовни професор Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област: Општа економија и привредни развој – председник

2. **Др Соња Јовановић**, редовни професор Економског факултета Универзитета у Нишу, ужа научна област: Привредни развој и економска политика – члан;

3. **Др Миљан Лековић**, ванредни професор Факултета за хотелијерство и туризам у Врњачкој Бањи Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област: Општа економија и привредни развој – члан.